

MUZEJSKI VJESNIK 8

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE
(Bjelovar, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja grada Koprivnice

Odgovorni urednik: Franjo Horvatić

Urednik, lektura i korektura: Zorko Marković

Tehnički urednik: Marijan Špoljar

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

NAKLADNIK

Centar za kulturu Koprivnica, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1985.

SADRŽAJ

MUZEJSKA PREZENTACIJA	1
Franjo Horvatić – Problemi muzejske prezentacije	3
Darko Sačić – O muzejskoj prezentaciji	4
Marina Šimek – Mogućnost prezentacije budućeg stalnog postava arheološkog odjela	5
Marijan Špoljar – Izazovi prezentacije	9
MUZEOLŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA	12
Jasna Tomičić – Jubilej Gradskog muzeja Varaždin	13
Goran Jakovljević – O osnivanju Gradskog muzeja u Bjelovaru	16
Vladimir Kalšan – 30 godina Muzeja Međimurja – Čakovec	18
Rastko Pražić – 25 godina rada Muzeja Moslavine u Kutini	20
Marina Šimek – Metode vođenja dijateke arheološkog odjela GMV	23
ARHEOLOGIJA	25
Željko Tomičić – Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja prostora Međimurja u razdoblju od 1972. do 1982. godine (II)	26
Mladen Medar – Arheološko-antropološki nalaz iz okolice Bjelovara	37
Zorko Marković – Nekoliko nalaza iz Vinče u Muzeju grada Koprivnice	38
Božidar Gerić – Probno iskapanje lasinjskog naselja na lokalitetu »Dolina« kod Ždralova	41
Zoran Homen – Prilog proučavanju lasinjskih keramičkih bočica	44
Mladen Medar – Bilješka o nalazu lasinjske kulture u Bjelovaru	47
Zorko Marković – Još o nalazima s Raićevog brega kod Srdinca	49
Josip Vidović – Goričan 1984. (preliminarni izvještaj)	53
Josip Vidović – Sondažno istraživanje skupine tumula kod Donjeg Mihaljevca u Međimurju 1984. godine (preliminarni izvještaj)	55
Željko Tomičić – Skupni nalaz ranosrednjovjekovnog novca 12. i 13. st. iz Čakovca	57
Željko Tomičić – Ranosrednjovjekovno groblje na redove u Juraju u Trnju	59
Željko Tomičić – Gradišće kod Nedelišća – rezultati pokusnih istraživanja	61
Željko Tomičić – Rezultati pokusnih arheoloških istraživanja kraj Dvorišća u Međimurju	63
UMJETNOST	65
Tomislav Đurić – Pavlinski ljetnikovac na Veternici	66
Dragutin Feletar – Inovacije jednog »Prstena«	69
Marijan Špoljar – Tri mlada koprivnička umjetnika	70
ETNOLOGIJA	75
Libuše Kašpar – Etnološka bibliografija novinskih članaka (II)	76

VIJESTI	80
Stjepan Hajduk – Zaštitni radovi na »Fantekovoj hiži«	81
Ljubica Ramušćak – Seminar o folklornom plesu u Međimurju	83
Zorko Marković – Aktivnost Povijesnog društva Koprivnica u 1984. godini	83
Dragutin Feletar – »Podravski zbornik« kao primjer	85
Dragutin Feletar – Monografija koja obavezuje	86
AKCIJE	88

šav. Za razliku od potpunog čeonog šava, koji se proteže duž cijele čeone kosti (kao na našem primjeru) uočeno je i njegovo djelomično prisustvo i to samo u donjem dijelu, neposredno iznad nosne kosti, tj. između nadočnih lukova.

Značajno je napomenuti da je u pojedinim nalazištima ustanovljeno da se metopizam javlja na ženskim lubanjama češće nego na muškim, što bi išlo u prilog tumačenju S. ŽIVANOVIĆA (*Osnovi osteologije i antropometrije*, Beograd 1964, 13) da čeon šav ostaje vidljiv kod izvjesnog broja žena koje su rano rađale, jer su tokom graviditeta kalcij i drugi elementi potrebni za izgradnju njihovog još ne sasvim formiranog kostura mobilizirani iz organizma i upotrebljeni za razvoj ploda. Ipak, po riječima Z. DOLINAR (Antropološka obdela-va nekropole Turnišće pri Ptuj, *Razprave III*, SAZU Ljubljana 1953, 275) s problemom metopizma, s njegovim uzrocima i posljedicama treba se iscrpno baviti da bi se došlo do zadovoljavajućih zaključaka.

3. B. ŠLJIVIĆ, *Osteologija*. Poseban deo, Beograd 1975, 3 i 7.

4. J. COMAS, Contribution à l'étude du métopisme, Genf 1942. Cit. po *Brockhaus Enzyklopädie*, Band 12, Wiesbaden 1971, 482, s. v. *Metopismus*.

5. M. D. GRMEK, Zdravstvene prilike i medicina kod slavenskih naroda u najranije doba njihove povijesti, *Razprave i građa za povijest nauka*, knj. 2., JAZU Zagreb 1965, 46.

6. M. MALEZ, Kvarturna fauna pećine Veternica u Medvednici, *Palaeontologia Jugoslavica*, JAZU Zagreb 1963, 6.

7. F. IVANIČEK, *Staroslavenska nekropola u Ptuj*, SAZU Ljubljana 1951, 67.

8. Z. DOLINAR, nav. dj., 275.

9. B. ŠKERLJ, Srednjeveška okostja z Bleda, izkopana leta 1949, *Razprave III*, SAZU Ljubljana 1953, 325.

10. Z. DOLINAR-OSOLE, Staroslovanska okostja iz Dobrača pri Kragujevcu, *Arheološki vestnik V/1*, SAZU Ljubljana 1954, 66.

11. Metopizam se, međutim, ne pojavljuje u svim danas poznatim i istraženim nekropolama. Tako npr. G. PILARIĆ, Antropološka istraživanja starohrvatskog groblja u Daraž-Bošnjacima, *Arheološki radovi i rasprave IV-V*, JAZU Zagreb 1967, 419–443, ne registrira ovu pojavu.

12. Z. Lovrenčević u spomenutom članku novinara M. Martinića.

13. Bjelobrdska kultura javlja se u rasponu većem od dva stoljeća, unutar kojeg razlikujemo tri razvojne faze: stariju (kraj 10. i poč. 11. stoljeća), srednju (veći dio 11. st.) i mlađu (od kraja 11. do kraja 12. st.). Vidi: Z. VAŃA, *Slovenská archeologia II*, Bratislava 1954., 51–104.

14. D. JELOVINA, *Starohrvatske nekropole na području između rijeka Zrmanje i Cetine*, Split 1976, 103.

15. Manju količinu osteološkog materijala nađenog na oko 2 km sjeverno od Visova donio mi je Čedo Radotović iz Tvrdre Rijeke, a Zdravko Požgaj, član Arheološke sekcije OK SSOH Bjelovar, sakupio je nekoliko srednjovjekovnih keramičkih ulomaka i ulomak metalne karičice, što govori o brojnosti srednjovjekovnih lokaliteta na ovom području.

Zorko Marković, Muzej grada Koprivnice

NEKOLIKO NALAZA IZ VINČE U MUZEJU GRADA KOPRIVNICE

U Muzeju grada Koprivnice, negdje oko 1950. godine (precizniji podaci nisu poznati, jer materijal nije uveden u Brozovićev dnevnik), dospjelo je osam predmeta za koje je osnivač Muzeja – dr. Leandar Brozović – zapisao na kuverti da potječu iz Vinče i da ih je u Muzej donio ing. Boris Vošicki (inače sin velikoga koprivničkog nakladnika i izdavača Vinka Vošickog, koji je prijateljvao s Brozovićem). U MGK inventirani su sljedeći predmeti iz Vinče:

1. Nepravilni okrugli keramički uteg s malom rupom, blijede crvenkaste boje. 6,2 × 6,5 cm. Inv. br. 4245. T. 1/1.

2. Dio keramičkog zapretača za žar, ili nekakve manje prenosne peći, ili nekog sličnog predmeta, s rupicama sa strane i većom rupom gore, na udubljenju. Sive je boje. 3 × 3,5 cm. Inv. br. 4246. T. 1/2.

3. Kalupasti kameni sivi klin, uglaćan, s leđne strane ravan. Nedostaje donji dio. 8,6 × 4 cm. Inv. br. 4247. T. 1/3.

4. Donji dio oštećenog kamenog tamno-sivoga kalupastoga klina ili sjekire, uglačan. 8,4 × 4,6 cm. Inv. br. 4248. T. 1/4.

5. Ulomak donjega dijela kamenog bijelo-sivoga jezičastog uglačanog klina. 6,3 × 3,8 cm. Inv. br. 4249. T. 1/5.

6. Donji dio kamene kalupaste tamno-sive sjekire-klina, uglačan. 4,5 × 5,1 cm. Inv. br. 4250. T. 1/6.

7. Veći dio dugačkog sitno retuširanog kremenog noža sive boje. Nedostaje donji dio. 6,1 × 1,9 cm. Inv. br. 4251. T. 1/7.

8. Dio noža od mekanog kamena oker boje, s encocheom na desnoj strani. 3,7 × 2,1 cm. Inv. br. 4252. T. 1/8.

Analizirajući materijal iz Vinče moramo odmah naglasiti da se ne mogu svi elementi čvršće datirati. Očito je, međutim, barem kada se radi o kamenom materijalu, da su u pitanju neolitske izrađevine, koje na tome lokalitetu pripadaju vinčanskoj kulturi¹.

M. Garašaniin smatra da su kalupaste sjekire bile zastupljene kroz cijelu stariju fazu vinčanske kulture (A i B stupanj)², dok S. Dimitrijević konstatira da se kalupasti klinovi (dlijeta) u sopotskoj kulturi pojavljuju tek od I–B stupnja, što bi odgovaralo vremenu Vinče B–2³, a nestaju iz upotrebe nakon II. stupnja, što bi odgovaralo kraju Vinče C⁴. Donekle slični oblici konstatirani su i u Supskoj, u sloju 4, koji odgovara Vinči C⁵. Međutim, kako je naglasio M. Garašaniin, period Vinče B predstavlja »doba procvata u obradi tesanog kamena«⁶, a u fazi Vinča – Pločnik Ila (Vinča D–1) nestaju elipsaste, trapezaste i trokutaste sjekire⁷. Što se tiče upotrebe kalupastih i sličnih sjekira i dlijeta M. Vasić i neki drugi arheolozi smatrali su da su ova oruđa zemljoradnička⁸. Međutim, naš predmet pod br. 6 (T. 1/6) najvjerojatnije je imao funkciju tesanja i dorade drveta⁹. Što se tiče našega predmeta pod br. 2 (T. 1/2), M. Garašaniin navodi nekoliko mišljenja o ovakvim predmetima, te uočava dva tipa – onaj s manjim rupama i onaj s većim rupama, oba u starijemo dijelu Vinče¹⁰. Međutim, naš predmet ima jednu (ili više?) veću rupu na gornjoj, te nekoliko manjih rupa na pobočnim stranama, te namjenu ovoga predmeta ostavljamo otvorenom. Nožići su uobičajenog neolitskog tipa, a glineni uteg s rupom nije pogodan za datiranje.

Zaključno, možemo reći da keramički ulomak s rupama, kalupaste sjekire i klinovi, te nožići iz Vinče, koji se nalaze u MGK, pripadaju vremenu Vinče B ili C, tj. razdoblju od cca 4250–3900. godina p.n.e. (prema C¹⁴ datumima)¹¹, što bi u našim sjeverozapadnijim krajevima odgovaralo već prijelazu Korenovo – Sopot (tj. vremenu tipa Brezovljani) ili pak sopotskoj kulturi¹².

Bilješke:

Crteži: Josip Fluksi

1. Šteta je što J. Chapman u svom, inače izvanrednom djelu, donosi izuzetno malo kamenoga materijala: v. J. Chapman, *The Vinče Culture of South-East Europe*, BAR International Series 117 (II), Oxford 1981, Fig. 81, Fig. 143–146; o neolitskom karakteru ovakvog materijala v. M. Garašaniin, *Hronologija vinčanske grupe*, Ljubljana 1951, 47.

2. M. Garašaniin, *Hronologija*, 46.

3. S. Dimitrijević, *Sopotsko–lendjelska kultura*, *Monographiae archaeologicae* 1, Zagreb 1968, 34.

4. o. c. 47

5. D. Garašaniin – M. Garašaniin, *Supska, »Stublina« – prastorijsko naselje vinčanske grupe*, Beograd 1979, 40, T. XI/4,5,7

6. M. Garašaniin, *Praistorija jugoslavenskih zemalja II*, Sarajevo 1979, 168–170

7. o. c. 178

8. M. Garašaniin, *Hronologija*, 46

9. Zahvaljujem na upozorenju konzervatoru MGK i ak. kiparu J. Fluksiju.

10. M. Garašaniin, *Hronologija*, 24–25

11. J. Chapman, o. c. T. 9; isti, knj. I, 18

12. S. Dimitrijević, *Znanstveni skup Varaždin 1975*, Izdanja HAD-a 2, Zagreb 1978, 91–94

